



XORAZM AHOLISINING VIRTUAL IDENTIKLIGI VA IJTIMOIIY TARMOQLARDA ONLAYN JAMOALARNING SHAKLLANISHI

Yusupov Jaloladdin Jamoladdin o'g'li

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch davlat universiteti Ijtimoiy-iqtisodiy

fanlar fakulteti "Tarix" kafedrasi o'qituvchisi

E-mail: yusupovjalol14@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisdagi Xorazm viloyati aholisi misolida virtual makonda shaxsiy va jamoaviy identiklikning shakllanish jarayonlari tahlil qilinadi. Ijtimoiy tarmoqlar ta'sirida vujudga kelayotgan onlayn jamoalar, ularning madaniy, til, hududiy va qadriyatlar asosida birlashish mexanizmlari o'rganiladi. Tadqiqotda zamonaviy sotsiologik va kommunikatsion nazariyalar asosida virtual identiklik tushunchasi yoritilib, Xorazm aholisi orasida kuzatilayotgan raqamli ijtimoiylashuv jarayonlariga alohida e'tibor qaratiladi.

Kalit so'zlar: virtual identiklik, ijtimoiy tarmoqlar, onlayn jamoalar, raqamli ijtimoiylashuv, Xorazm, madaniy identitet.

Аннотация. В данном тезисе на примере населения Хорезмской области анализируются процессы формирования личной и коллективной идентичности в виртуальном пространстве. Изучаются онлайн-сообщества, формирующиеся под влиянием социальных сетей, а также механизмы их объединения на основе культурных, языковых, территориальных и ценностных факторов. В исследовании, опираясь на современные социологические и коммуникационные теории, раскрывается понятие виртуальной идентичности и уделяется особое внимание процессам цифровой социализации, наблюдаемым среди населения Хорезмской области.

Ключевые слова: виртуальная идентичность, социальные сети, онлайн-сообщества, цифровая социализация, Хорезм, культурная идентичность.

Abstract. This thesis analyzes the processes of personal and collective identity formation in virtual space using the population of the Khorezm region as a case study. It examines online communities emerging under the influence of social networks, as well as the mechanisms of their consolidation based on cultural, linguistic, territorial, and value-based factors. Drawing on contemporary sociological and communication theories, the study conceptualizes virtual identity and places particular emphasis on the processes of digital socialization observed among the population of the Khorezm region.

Keywords: virtual identity, social networks, online communities, digital socialization, Khorezm, cultural identity.



Raqamli texnologiyalar va internetning jadal rivojlanishi jamiyat hayotining barcha sohalariga chuqur kirib bordi. Bugungi kunda shaxsning ijtimoiy mavjudligi nafaqat real makonda, balki virtual maydonda ham namoyon bo'lmoqda. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar shaxsiy o'zini anglash, o'zini taqdim etish va jamoaviy identiklikni shakllantirishning muhim vositasiga aylandi. Virtual identiklik tushunchasi dastlab G'arb sotsiologiyasi va media tadqiqotlarida shakllangan bo'lib, u shaxsning internet muhitida o'zini qanday ifodalashi, qanday obraz yaratishi va qanday jamoalarga mansublik his qilishi bilan bog'liq jarayonlarni ifodalaydi. Bu borada Manuel Castells, Erving Goffman kabi olimlarning ishlari muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston sharoitida, xususan Xorazm viloyatida internet foydalanuvchilari sonining ortishi bilan virtual makonda faol ijtimoiy qatlam shakllanmoqda. Ushbu holat hududiy mentalitet, mahalliy til xususiyatlari va tarixiy o'zlik bilan uyg'unlashgan holda o'ziga xos virtual identiklik modelini vujudga keltirmoqda.

Virtual identiklik — bu shaxsning raqamli muhitda shakllanadigan ijtimoiy obrazi bo'lib, u real identiklikning to'liq nusxasi emas, balki tanlab olingan, ba'zan idealizatsiyalangan ko'rinishidir. Amerikalik sotsiolog Sherry Turkle virtual identiklikni “ko'p qatlamli va o'zgaruvchan o'zlik” sifatida talqin qiladi. Erving Goffmanning “ijtimoiy rol” va “sahna orti” haqidagi konsepsiyasi virtual makon uchun ham dolzarb bo'lib, ijtimoiy tarmoqlarda foydalanuvchilar o'z auditoriyasiga mos obrazni ongli ravishda yaratadilar. Bu jarayonda: profil dizayni, yozuvlar tili, vizual kontent, izoh va munosabatlar asosiy identifikatsion belgilar sifatida namoyon bo'ladi. Manuel Castells esa tarmoq jamiyati nazariyasida identiklikni “qarshilik identikligi”, “loyiha identikligi” va “legitim identiklik” turlariga ajratadi. Xorazm onlayn jamoalarida asosan loyiha va qarshilik identikligi unsurlari ustunligini kuzatish mumkin.

Xorazm aholisi tarixan kuchli hududiy va madaniy identitetga ega bo'lib, bu holat virtual makonda ham o'z aksini topmoqda. Ijtimoiy tarmoqlarda xorazm shevasi, mahalliy hazil-mutoyiba, tarixiy ramzlar va hududiy g'urur elementlari keng qo'llaniladi. Telegram, Facebook va Instagram platformalarida “Xorazmliklar”, “Urganchliklar”, “Xorazm yoshlari” “Xorazm bugun” , “Xorazm va Xorazmliklar” kabi guruh va kanallar paydo bo'lishi onlayn jamoalarning shakllanganidan dalolat beradi. Ushbu jamoalarda: hududiy mansublik, umumiy til va kommunikativ kodlar, o'zaro yordam va axborot almashinuvi asosiy birlashtiruvchi omillar hisoblanadi. Bu jarayon raqamli ijtimoiylashuvning muhim bosqichi bo'lib, yosh avlod uchun virtual makon ko'pincha real ijtimoiy maydondan kam ahamiyat kasb etmaydi.

Shuningdek, migratsiya jarayonlari ham Xorazm aholisi orasida raqamli ijtimoiylashuvni jadallashtiruvchi omillardan biridir. Mehnat migratsiyasida bo'lgan xorazmliklar ijtimoiy tarmoqlar orqali vatandoshlar bilan aloqani saqlab qolib, virtual jamoalar orqali hududiy birdamlikni mustahkamlamoqda. Bu holat virtual makonning “ijtimoiy kompensatsiya” funksiyasini bajarishini anglatadi.





Raqamli ijtimoiylashuv jarayonida norasmiy ijtimoiy normalar va xulq-atvor qoidolari shakllanadi. Masalan, xorazmliklarga oid onlayn guruhlarda: hurmat va yosh omiliga e'tibor, mahalliy mentalitetga zid kontentga nisbatan tanqid, o'zaro yordam va maslahat berish kabi me'yorlar ustuvorlik qiladi. Bu holat real jamiyatdagi ijtimoiy nazorat mexanizmlarining virtual makonda ham saqlanib qolayotganini ko'rsatadi. Natijada, Xorazm aholisi orasida raqamli ijtimoiylashuv faqat texnologik moslashuv emas, balki madaniy identitetni saqlash va qayta ishlab chiqish jarayoni sifatida namoyon bo'lmoqda. Virtual makon shaxs va jamoa uchun yangi ijtimoiy tajriba maydonini yaratib, hududiy o'zlikni global kommunikatsiya muhiti bilan uyg'unlashtirmoqda.

Onlayn jamoalar spontan tarzda emas, balki muayyan ijtimoiy ehtiyojlar asosida shakllanadi. Xorazm misolida bunday ehtiyojlar quyidagilar bilan izohlanadi: Hududiy birdamlik ehtiyoji – vatandoshlik hissini saqlab qolish. Madaniy identitetni mustahkamlash – an'analar va tilni virtual makonda davom ettirish. Axborot va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash – ish, ta'lim, migratsiya masalalarida o'zaro yordam. Bu holat "The Presentation of Self in Everyday Life" va "The Rise of the Network Society" asarlarida ilgari surilgan g'oyalar bilan uyg'unlashadi. Onlayn jamoalarda norasmiy yetakchilar, ijtimoiy normalar va ichki "qoidalar" shakllanib, ular real jamoalarga xos ijtimoiy mexanizmlarni eslatadi.

Xorazm aholisi misolida virtual identiklik va onlayn jamoalarning shakllanishi zamonaviy jamiyatda hududiy va madaniy o'zlikning yangi shaklda namoyon bo'layotganini ko'rsatadi. Ijtimoiy tarmoqlar shaxs va jamoa uchun nafaqat kommunikatsiya vositasi, balki identitetni qayta ishlab chiqish maydoniga aylanmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, virtual makon real identiklikni yemirmaydi, aksincha uni yangi shaklda mustahkamlaydi. Bu jarayonni chuqur o'rganish kelajakda raqamli jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va madaniy merosni saqlash masalalarida muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Castells M. The Rise of the Network Society. Oxford: Blackwell, 1996.
2. Goffman E. The Presentation of Self in Everyday Life. New York: Anchor Books, 1959.
3. Turkle S. Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet. New York: Simon & Schuster, 1995.
4. Boyd D. It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens. Yale University Press, 2014.
5. Jenkins H. Convergence Culture. New York: NYU Press, 2006.



6. Yusupov J.J. VIRTUAL IDENTITY OF THE POPULATION OF KHORAZM AND THE FORMATION OF ONLINE COMMUNITIES IN SOCIAL NETWORKS. Advances in Science and Humanities, 2025.